

ВІДГУК

рецензента **Лакомської Інни Валеріївни**

кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри української мови та мовної підготовки іноземців

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

про дисертацію **Швець Юлії Вікторівни**

**«Густаторний код української лінгвоментальності:
лінгвокультурологічний і психолінгвістичний аспекти (на матеріалі
художньої літератури 18-21 ст.)»**,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія галузь знань 03 Гуманітарні науки

1. Актуальність дисертаційного дослідження. Опрацьована й висвітлена в дисертації тема наукового дослідження належить до актуальних і важливих проблем сучасної лінгвістики в контексті вивчення феномену української ментальності в сучасній гуманітарній парадигмі. Дисертація Юлії Вікторівни Швець відповідає сучасним тенденціям мовознавчої науки та ґрунтується на актуальних мовознавчих напрямках – психолінгвістиці та лінгвокультурології. Обрані в дисертації аспекти дослідження передбачали виявлення лінгвоментальних рис національної харчосмакової культури на матеріалі української художньої літератури 18-21ст. Унаслідок багатовимірної наукової праці було отримано унікальні результати, що демонструють такий надважливий сегмент національної лінгвоментальності, як лексика на позначення їжі та питва, що є своєрідним об'єднуювальним стрижнем для всіх носіїв мови, оскільки густаторика виступає найпоказовішим індикатором культури народу та його ціннісних пріоритетів.

2. Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/ або експериментальних). Наукова новизна й теоретична та практична цінність дисертаційного дослідження є незаперечною, адже в ній уперше описано густаторний код української лінгвоментальності, що здійснено в лінгвокультурологічній і психолінгвістичній інтепретації, а саме: досліджено функціонування густативів на ємному матеріалі української художньої літератури 18 – 21ст. та запропоновано авторське визначення смакової константи ментальності (СКМ) як репрезентативного коду української

лінгвоментальності; подано авторську класифікацію актуальних для художнього дискурсу лексико-семантичних і фразеологічних одиниць на позначення їжі та питва та пояснено їхню лінгвокультурологічну специфіку; у результаті проведення вільного асоціативного експерименту авторкою встановлено актуальний асоціативний фон лексики на позначення їжі та питва та виявлено особливості сприйняття динаміки аналізованих густативів у проєкції на соціальні характеристики респондентів; виокремлено лінгвоментальні риси українців та їхню культурологічну специфіку на рівні харчосмакових експлікацій.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації не викликає сумнівів. Теоретична цінність матеріалів дисертації визначається її внеском у вивчення проблем національної лінгвоментальності, у проблематику психолінгвістичних інтепретацій актуальних лексичних груп української мови, їхніх сугестійних потенцій, національної лінгвокультурологічної специфіки, лінгвістики тексту. Досліджений авторкою матеріал прислужиться для розвитку ідей українського літературознавства, жанрології, дискурсології, поглибить положення сучасного українського мовознавства, зокрема лексикології, семантики, фразеології. Практичне значення одержаних результатів пов'язується з можливістю їх використання під час написання кваліфікаційних робіт із філології, у підготовці посібників із лінгвокультурології, психолінгвістики, сучасної української мови, а також у викладанні лекційних курсів із сучасної української мови, лінгвокультурології, психолінгвістики, лінгвістики тексту, української літератури.

4. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Об'єктивність і достовірність результатів дослідження забезпечувані солідною джерельною базою, якою постали тексти творів української художньої літератури 18-21ст. Представлені в дослідженні положення достатньо аргументовані та

характеризуються серйозним теоретичним підґрунтям й адекватним комплексом наукових методів, провідне місце з-поміж яких посідають компонентний аналіз, контекстуально-інтерпретаційний та етимологічний аналіз, метод асоціативного експерименту, а також елементи Мілтон-модельної ідентифікації (нейролінгвістичне програмування).

5. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях. Висновкові положення наукової праці мають ґрунтовну апробацію. Основні положення дисертаційної роботи та результати дослідження висвітлено в 9 публікаціях, з яких 5 – у наукових фахових виданнях категорії «Б», 1 – в закордонному виданні, 1 – в колективній монографії та 2 – в матеріалах конференції.

6. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення та обсягу. Дисертаційна праця Юлії Вікторівни Швець є самостійним та оригінальним, завершеним дослідженням, що відповідає чинним вимогам щодо оформлення й обсягу. Структура роботи логічно підпорядковується поставленій меті, композиція розділів відповідає послідовності конкретних завдань, що вирішуються.

У першому розділі *«Поняття ментальності і лінгвоментальності в гуманітарній науковій парадигмі»* запропоновано розмежування понять ментальності і менталітету, розглянуто базові ознаки феномену ментальності у філософських, психологічних, історичних та лінгвістичних вимірах. Заслуговує уваги запропоноване авторкою визначення смакової константи ментальності як наскрізного лінгвоментального коду українців, що виступає експлікатором унікальності національної культури, традицій, кулінарного мистецтва українського народу та є невід'ємним складником комплексу унікальних рис суспільства, що викристалізувалися в поняття народного світобачення – ментальності.

Розділ засвідчує широку обізнаність дисертантки із сучасним станом вітчизняної і закордонної гуманітаристики та вміння критично осмислювати сучасні трактування лінгвістичних понять з актуалізацією власної позиції.

Грунтовний аналіз у другому розділі *«Лінгвокультурологічний аспект густаторних кодів української ментальності»* дає підстави авторці висвітлити міждисциплінарний характер густаторних досліджень. З цією метою дисертанткою опрацьовано твори української художньої літератури 18 – 21 ст., у межах яких виявлено густаторні маркери, зокрема, виокремлено лексику на позначення їжі та питва, проаналізовано і класифіковано лексико-семантичні групи густативів, а також систематизовано фразеологічні одиниці з компонентом на позначення їжі та питва з метою ідентифікації найпопулярніших страв і напоїв української національної кухні як автентичного кулінарного мистецтва українського народу. У межах означеного матеріалу досліджено номени національних страв і напоїв у лінгвокультурологічному аспекті, що уможливило реконструювання давніх традиційних харчосмакових рис кулінарного мистецтва українського народу, відображення якого авторка вдало зафіксувала на матеріалі української художньої літератури.

Вагомим здобутком третього розділу *«Психолінгвістичний аспект густаторних кодів української лінгвоментальності»* вважаємо здійснене пані Юлією експериментальне психолінгвістичне дослідження виокремлених густаторних кодів з відповідною систематикою отриманих реакцій - 4108 загальних реакцій, що допомогло дисертантці виявити лінгвоментальні маркери української нації в густаторному фокусі респондентів.

Особливу увагу привертають висновки авторки, де наголошено, що лексика на позначення їжі та питва не просто віддзеркалює кулінарні звички і традиції народу, а також екстеріоризує ряд культурно-історичних, духовних й етнічних особливостей його менталітету. Слушним є твердження здобувачки, що дослідження густаторної культури українців у літературному аспекті дає потужний матеріал для декодування особливостей менталітету крізь призму художніх персонажів, що наділені світоглядними орієнтирами народу.

7. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації,

фальсифікації. Аналіз тексту дисертації Ю. В. Швець дає підстави стверджувати, що здобувачка дотрималася вимог академічної доброчесності в повному обсязі. Дисертація за структурою і змістом відповідає встановленим вимогам, не містить текстових запозичень. Порухів академічної доброчесності не виявлено.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Попри загальну високу оцінку дослідження Юлії Швець висловимо деякі наші міркування стосовно виконаної роботи.

1. З огляду на проблематику «широкого» і «вузького» потрактування обсягів фразеології в сучасній лінгвопарадигмі, у другому розділі (п. 2.4), де досліджено фразеологічні маркери, доречним було б зацентувати увагу на тому, який підхід застосовувався у роботі, а також наголосити на критеріях відмежування фразеологічних явищ від нефразеологічних. До того ж, варто було б вказати, що термін *фразема* вживається як синонім до термінів *фразеологізм* і *фразеологічна одиниця*.

2. Наголосимо на поодиноких випадках необхідності уніфікувати вживання термінів *культурологічний аспект* (с. 16) і *культурологійний аспект* (с. 16), *персонологійні аспекти* (с.16) і *персонологічні аспекти* (с.74).

9. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Детальне вивчення дисертації Ю. В. Швець дає підстави зробити висновок про загальну позитивну оцінку роботи й підкреслити, що висловлені зауваження не стосуються її принципових концептуальних положень, які є актуальними, виваженими та мають практичне застосування. Рецензована робота є оригінальною авторською працею, вирізняється ґрунтовністю розробки теми, міцною фактологічною базою, глибиною вивчення проблематики.

10. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам. Дисертація Юлії Вікторівни Швець «Густаторний код української лінгвоментальності: лінгвокультурологічний і

психолінгвістичний аспекти (на матеріалі удержної літератури 18-21 ст.)» є актуальним, завершеним, ґрунтовним дослідженням, що виразно відображає новаторську й авторську позицію та засвідчує аргументованість і достовірність отриманих результатів. Робота виконана на належному науковому рівні й відповідає вимогам пунктів 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами, внесеними згідно з постановою КМУ № 341 від 21.03.2022), а авторка дослідження цілком заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія в галузі знань 03 Гуманітарні науки.

Рецензент —

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
та мовної підготовки іноземців
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

Інна ЛАКОМСЬКА

*Підпис к. філол. н., доцентки Інни Лакомської
засвідчую. Проректор Інна Лакомська
28.05.2025*

